

מאוצרות הפרשה

חש בנח להעיר אודותם – כך שהפגיעות נותרות נעלמות. אך מאחר ובמצויאות הייתה פגיעה, הרי שהאדם יצטרך לתת על כך את הדין... האלקים יבא במשפט על כל נעלם!" (מוסף שבת קודש יתד נאמן)

ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו (כה,כו)
יש להבין: וכי מי שיש לו גואל אינו רשאי לגאול את שדהו בעצמו? מדוע לא נאמר: ואם השיגה ידו ומצא כדי גאלתו? פרש הנצי"ב מוולוז'ין: לימדה אותנו התורה שהעובדה ש: "לא יהיה לו גואל" היא הגורמת לו: "והשיגה ידו". שכן דרך העולם היא שכאשר נוקק אדם לעזרה, הוא משליך את ידו על קרוביו וידידיו שיסייעו בידו. לעומת זאת מי שאין לו קרוב וגואל, מיד שם הוא את בטחונו בצורו ומתפלל אליו, ולכן זוכה הוא שתשיג ידו ומצא כדי גאלתו. וכבר מקרא מלא אמור בענין: "ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו...; ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" (ירמיהו י"ז; ז) (העמק דבר)

וכי ימון אחיך (כה,לט) שח הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א, רבה של עזרת תורה: "זכיתית להיות יד ימינו של הגרש"ז אויערבך זצ"ל. בערב פסח הוא היה מחלק מעטפות לאברכים עם משפחות וכדומה. הוא היה אומר לי בדיוק מה לומר לכל משפחה, והיה מסמך על המעטפה סימן, כדי שאזכור מה לומר לכל אחד. למשל, הוא אמר לי לומר למשפחה מרובת ילדים שהכסף מיועד רק לחול המועד לצורך לקחת ילדים לגן החיות או לטיולים. ואם ישתמשו בכסף למשהו אחר, זה גל. "הוא הסביר לי, שהם עניים מרודים ובוודאי ירצו לקנות בזה מצות ועוד לחג. אבל כל זה הרי לבסוף יהיה להם, אחרים יעזרו. אבל לילדים לא יהיה גן חיות והם יבואו אחר החג לחיידר והחברים יספרו מה עשו בחול המועד ורק הם לא יהיו בשום מקום. למה זה מגיע להם? לכן רצה רבי שלמה זלמן שהכסף ילך אך ורק לזה... (קולמוס)

אם בחקתי תלכו (כו,ג) מדוע בחרה התורה להשתמש כאן במילה "תלכו"? לכאורה היה צריך לכתוב "אם את חקתי תעשו"? התשובה היא, שהתורה רצתה לומר כאן, שחקותי צריכים להיות לכם לדרך שהולכים בה תמיד – שתקימו את כל מצוותי בדרך של חוקים. כשם שאת החוק מקימים, גם מבלי להבין את טעמו, כן תנהגו בכל המצוות – שתקימו אותן רק מפני שהקב"ה צוה לקימו, וגם כשאין מבינים את טעמן. אם תלכו תמיד בדרך זו, תזכו לכל הברכות המוזכרות בהמשך הפסוקים: "ונתתי גשמיכם" וכו'. (ורע קדש)

ונתתי גשמיכם בעתם (כו,ד)

מה ראתה התורה להשתמש כאן במילה "ונתתי" – מלשון מתנה? בעוד שלכאורה בפשטות היה לה לכתוב "ואוריד גשמיכם", או "והמטירתי גשמיכם". ההסבר הוא שכונת התורה היתה לומר, שהורדת הגשמים בעתם אינה הגמול האמיתי על שמירת המצוות. שהרי אמרו חז"ל (קידושין ל"ט): שאין בעולם הזה דבר שיכולים ליתנו עבור שכר מצוה אחת. אלא שהורדת הגשמים באה כמתנת חנם, הניתנת בנוסף לשכר האמיתי, השמור לעולם הבא. והוא "ונתתי גשמיכם בעתם" – שאתן אותם במתנה, לפני משורת הדין.

ראיה לדבר מצאנו בדברי חז"ל (ירושלמי בבא בתרא פ"ה,ה"ח): "דרך הנותן מתנה להיות נותן בעין יפה" – שנותן ברוח, ומוסיף לתת מרצונו, יותר ממה שמחוייב לתת. (החווה מלובלין)

כשקורה אסון יש לעצור ולהתבונן

בעקבות האסון במירון

כשקורים אסונות רח"ל, כשמדת הדין שולטת בעולם, מתעוררים לתשובה ולתקון המעשים. האמת היא שלא כל כך חסרה לנו התעוררות. מי שמתבונן מעט, הרי מצבנו ממש מפחיד. בזמן האחרון שומעים על אסונות נוראיים, של יחידים ושל ציבור, ר"ל, זהו ממש מצב של "כי כלינו באפך ובחמתך נבהלנו". עלינו לקחת התעוררות זו באופן מעשי. אחד מגדולי האדמו"רים שחי בדור הקודם, השתתף פעם בהלוויה של אברך חשוב שנפטר ל"ע בגיל צעיר. בדרכו חזרה מהלוויה היה האדמו"ר מהלך כשהוא נשען על הגבאי שלו. בזמן הליכתם פנה אליו האדמו"ר ואמר לו: "טוב שאתה לא שוה הרבה, אחרת היו לוקחים גם אותך" ... התבטאות נוראה! משמים לוקחים את הכי טובים! לא משנה בדיוק למה, אבל זוהי המציאות: רק הטובים ביותר נלקחים. הקב"ה דורש מאתנו להתעורר, לזוז, לא להשאר במקום! אספר לכם מעשה מופלא שסיפר לי אחד מילדי, שנפטרה לו בתו התינוקת רח"ל. לפני ההלוויה הוא בא לשאול שאלות בהלכה את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל. כשהוא היה אצלו, תפס הגרש"ז את ידו ואמר לו: "אתה מרגיש את היד שלי?". "כן, ענה האברך. "והרי אתה עונד שעון. מדוע אינך מרגיש את השעון?" "אלא", אמר הגרש"ז, "לשעון התרגלת, אבל אני תפסתי אותך בהפתעה, לכן אתה מרגיש אותי. הקב"ה תפס אותך, הוא רוצה שתרגיש אותו. מה שקרה לך נועד כדי שלא תשכח שיש בורא לעולם!" כל האסונות הללו ר"ל הם ממש בת קול מן השמים. הקב"ה כביכול אומר: דבר ראשון, תדעו שאני כאן. תדעו שיש בורא לעולם. בהקשר לזה עלה ברעיוני מה שהשיבה אשתו של מנחם, על דברי בעלה "מות נמות כי אלקים ראינו – ותאמר לו אשתו: לו חפץ להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת" (שופטים י"ג-כב) – אם הקב"ה היה "ברוגז" אתנו, הוא היה מסלק אותנו לצד, לא מתחכם אלינו. אם הוא לקח מאתנו עולה תמימה, ודאי חפץ הוא בנו! כשהקב"ה לוקח עולות, כשרואים שנפטרים רח"ל יהודים שהם בבחינת "עולה תמימה", הרי זה מראה ממש בבחירות גדולה, שהקב"ה רוצה מאתנו משהו, ועלינו לעצור ולהתבונן מה תובעים מאתנו. (רבי שמשון פינקוס זצ"ל-פניני שמעון, הובא בגיליון טאה חרש)

ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך (כה,יז)

איסור אונאת דברים שבפסוק זה לא מצומצם לאונאה באמצעות דיבור, אלא כולל כל צער שנעשה לזולת (יראים ס"ק פ'ועוד). ננסה לתאר לעצמנו יהודי שבמשך כל ימי חייו השתדל שלא לפגוע בזולת, אך כאשר הוא מתייצב בשערי עולם הבא – עטור מעשים טובים – הוא מוצא את עצמו מול רבבות האשמות שמעולם לא חלם עליהם. הלוא זוהי הטרגרדיה בהתגלמותה! והנה, הפסוק בקהלת (יב, יד) אומר "כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט על כל נעלם". מהו "על כל נעלם"? אומרת הגמרא במסכת חגיגה (ה). אמר רב זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה, ושמואל אמר זה הרק בפני חברו ונמאס. למדנו מכאן שבתחום בן אדם לחברו ישנן פגיעות "נעלמות", מדוע הן נעלמות? משום שמצד אחד הפוגע לא התכוון לפגוע והוא כלל לא מודע לכך שפגע. ואילו מצד שני הנפגע לא

לא די לשמוע – צריך לרצות לשמוע

"ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה" (כו, יד) לכאורה, יש כאן כפילות: גם "ואם לא תשמעו לי" וגם "ולא תעשו", מדוע שנתה התורה וכפלה לשון זו? הדברים יבנו על פי המעשה הבא:

באחת העיירות בחוץ לארץ, התגורר מלווה בריבית, אשר פשט את עורם של רבים מיושבי העיירה. הללו, אשר נזקקו למעות מפעם לפעם – נאלצו להיעזר בשירותיו, ואילו הוא – לא היסס בטרם גבה מהם ריבית קצוצה, אשר לעיתים היה בה כדי להכפיל את הקרן ואפילו מעבר לכך... הגיעו הדברים לידי כך, שרבים מתושבי העיירה נאלצו למשכן לאותו אדם את בתיהם, ומשכורותיהם הגיעו ישירות לידו, כאשר הן בקושי מצליחות לכסות את הריבית הנשכנית, בעוד החוב עצמו – נותר על כנו.

בצר להם, פנו אותם לווים אל רב העיירה ותינו את צערם, אולם לרב לא נותר כי אם לפשוט את ידיו בחוסר אונים ולהשיב את האמת לאמיתה: "דעו לכם" אמר, "כי גם אני חייב סכומים ניכרים לאותו אדם, וגם את עורי שלי הוא פושט... הלאו שיהיה לי עצה! ובכל זאת, בל נאמר נואש: נקוה כי תגיע שעת הכושר, בה נוכל לעשות דבר מה לתיקון המצב!".

ואמנם, שעת הכושר הזדמנה מוקדם מן הצפוי... ימים ספורים לאחר ביקורם של הלווים בביתו של הרב, נפטר אחד מתושבי העיירה, ובלווייתו – השתתפו מרבית יושביה, בהם אף מיודענו, המלווה בריבית. התגלגלו הדברים כך שאותו אדם עמד בעת הלוויה לצידו של הרב, אשר ביקש לנצל את ההזדמנות בכדי להטיח בו דברי כיבושין שאולי יחלחלו לאזניו...

משך, פתח הרב בהספדו, ובהפנותו את פניו אל המלווה בריבית – אמר בניגון נוגה: "מורי ורבותי! ראו מה נוטל עמו האדם לעולם הבא? האם הוא לוקח עמו כסף וזהב? לא ולא! רק תורה ומעשים טובים הם שמלווים אותו בדרכו לעלמא דקשוט!".

בין כך ובין כך, העיף הרב מבט לעברו של מיודענו, אשר ניכר היה בו כי הדברים חודרים לליבו ומעוררים התרגשות. בראותו כי כן – המשיך הרב להכביר בדברים אודות אפסיות החומר והממון, ולא חדל עד שראה דמעות מבצבצות בזווית עיניו של אותו אדם. כעת, כבר לא היה לו ספק כי הלה ייטיב את דרכו מכאן ואילך, ולפיכך סיים את דבריו בכבודו של הנפטר, ומסע הלוויה יצא לדרכו.

בדרכם של המלווים בחזרה מבית העלמין, ניגש המלווה בריבית אל הרב ואמר לו: "כבוד הרב... אני מוכרח להודות לכבודו על ההספד הנפלא! הספדים רבים כל כך שמעתי בחיי, אולם אף אחד מהם לא היה מוצלח כל כך! רק חבל, שאותם אנשים שהדברים היו צריכים להגיע לאזניהם – כנראה לא הקשיבו להם... הנה, אין לי ספק כי מחר בבוקר שוב יבואו אלי אנשים מבני העיירה, ויתמקחו על רבע אחוז של ריבית, או על חצי אחוז... נו, באמת! האם הם אינם מבינים שכסף זה כלום?"

הרי לנו, כי ביכולתו של האדם לשמוע את מה שברצונו לשמוע, ואין זה משנה כלל מה היתה כוונתו של אומר הדברים... ברצותו, יוכל השומע להבין את הדברים כך שינעמו לאזניו, גם אם ביסודם הם היו אמורים להיות דברי כיבושין נוקבי לב! הדרך היחידה בה תוכחה יכולה להשפיע, איפוא, הינה כאשר המוכיח מעוניין להטות אוזן לדברים ולהפיק מהם תועלת, ואז – הם אכן עשויים לחדור לליבו.

ומכאן תשובה לשאלה בה פתחנו: אכן, עיקר הטענה כלפי ישראל שלא הולכים בדרך התורה היא: "ואם לא תעשו". אמנם, דעו לכם ששורש החטא הוא "ואם לא תשמעו לי" – שאינכם רוצים כלל לשמוע, כי רק מי שמוכן להטות אוזן לשמוע, הדברים אכן יוכלו להיכנס לליבו.

(מתוך "ללמדך - ויקרא" שעתיד לצאת לאור מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

הבן בירך שהכל על שוקולד ואביו נתן לו הערינג

שאלה: מעשה בבן שביקש שוקולד מאביו אך האב סירב לתת לו. התחכם הילד והתחיל לברך שהכל כדי שהאבא יהיה מוכרח לתת לו מהשוקולד כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. התחכם האב כנגדו והניח לו בפיו חתיכת הערינג שברכתו שהכל במקום השוקולד שביקש. ויש לדרון האם הברכה שברך הילד חלה על הערינג, וכי נ"מ בדבר: האם ניצול הילד מברכה לבטלה והאם מותר לו לאכול כעת את הערינג או שהוא חייב לברך עליו מתחילה? **תשובה:** הגאונים הגדולים רבי חיים קניבסקי ורבי ברוך דב פוברסקי שליט"א השיבו שמכיון שלא היתה דעת הבן לאכול הערינג לא חלה הברכה על זה וממילא אסור לו לאוכלו בלא ברכה, ואם רוצה האב שלא תהיה ברכת הבן לבטלה הוא חייב לתת לו שוקולד כי רק על זה חלה ברכת הבן. וכן הורו הגאונים רבי משה שאול קליין, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמאי גרוס. והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א דן לומר שברכת שהכל של הבן חלה על הערינג מדין דעת בעל הבית, דמכיון שהאב הוא בעל הבית דעת הבן על כל מה שיתן לו אביו לאכול. וא"כ אין כאן ברכה לבטלה והבן רשאי לאכול את הערינג בלא ברכת נוספת. והגר"ש גרוס השיב שדעת בעל הבית שייכת במי שאוכל על שולחן חבירו ודעתו לאכול מכל מה שיגישו לפניו בסעודה, ועל זה אמרינן שסמך על דעת בעה"ב ודעתו על כל מה שיביא לפניו. אבל בנידון דידן לא היתה דעת הבן לאכול כלום מלבד השוקולד שרצה לאכול, וא"כ מה יעזור שדעת האב שיאכל הערינג, אין דעת הבן נמשכת אחר דעתו בזה. והגאון רבי עמרם פריד שליט"א אמר שישוד דין זה תלוי בהא דמספקא לן בירושלמי ברכות (פ"ו ה"א) והביאו השו"ע סי' ר"ו סי"ו: נטל בידו פרי לאוכלו ובירך עליו, ונפל מידו ונאבד או נמאס, צריך לחזור ולברך אע"פ שהיה מאתו מין לפניו יותר כשברך על הראשון. וכתב הרמ"א: רק שלא היה דעתו עליו לאכול. וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא ש"ש לבטלה, ע"כ. והביאור הלכה כתב: אף שמלשון הרמ"א משמע לכאורה דהוא מפרש את דברי המחבר, אבל באמת אינו כן, לדעת המחבר שהעתיק לדינא שיטת התוספות והרא"ש וגם רבינו יונה אפילו בדעתו בהדיא על הכל לאכלו ג"כ צריך לחזור ולברך, דעיקר ברכתו היה ע"ז שאוחז בידו והשאר נגרר א"ח ממילא, וע"כ כיון שנפל ונאבד צריך לחזור ולברך. אלא דהרמ"א הסכים לדינא לנהוג כיתר הפוסקים שחולקין, וס"ל דבדעתו לאכול כולם א"צ לחזור ולברך [ומסתברא דבזה אף שלא היו לפניו בעת הברכה], וזהו שסיים הרמ"א רק שלא היה דעתו עליו, והיינו דלמעשה אין לנהוג לחזור ולברך אלא היכא דבשעת ברכה לא היה דעתו בהדיא על כולם אלא בסתם, אבל היכא דהיה דעתו בהדיא לאכול גם השאר אף כשנפל הראשון א"צ לחזור ולברך, ע"ש. וא"כ לדעת השו"ע פשוט שברכת שהכל לא חלה על הערינג אלא על השוקולד בלבד. אבל לדעת הרמ"א יש לדרון דשמא היתה דעתו על כל מה שיתן לו אביו וברכתו שהכל. ומ"מ למעשה דעת הגר"ע פריד שהברכה חלה על השוקולד בלבד ואינו יכול לאכול הערינג בלא ברכה. (וישמע משה)

חידה שבועית

אני יכול להציל חיוק על פניך, או לזרוק לזנבות לזנבונך, ולא משה כחה
תחנן אותי לא תצילח לצולח להסתכל עלי יסירות. מה אני?

תשובה לחידה בפר"ש: בהמה ראויה לקרבן רק מהיום השמיני להולדתה (כב, כו). חג שמיני עצרת נערך ביום השמיני מתחילת חג הסוכות (כב, לו). **תשובה לחידה:** נוצה.

מזל טוב

מרכז העיון: משפחות ניכטבורג הולדת הבת משפחות קנר-קפלן-בקשת הולדת הבן הנכד הנין משפחות קביונוס – אהרון הולדת הבן הנכד
משפחת ריימן להנכס הבן אבי נ"י לעול תורה ומצוות **גני הדב:** משפחות מאינן – שחר – רוטשטיין לנשואי הבן הנכד והבת משפחת צברי הולדת הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com